מראה יחזקאל על התורה — ויגש

ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו, מדרש אוי לנו מיום התוכחה כו' אחי יוסף לא עמדו כו' וכן בלעם כו' כשיבא הקב"ה כו', ביאור הדברים נ"ל דכל אדם בשעה שמתבטל מתורה ומעש"ט יש לו איזה אמתלא ותירוץ שהיצה"ר מחשיך עיניו, ואח"כ לאחר אותו הזמן הוא מתחרט ואומר למה לא למדתי תורה בנעורי שהיה לי כל טוב ואעפ"י שהיה לו בעת ההיא איזה תירוץ מ"מ עכשיו שאין לו יצה"ר ההוא רואה שלא היה לו תירוץ כלל, וכששואלין לו מפני מה אינך לומד עתה אומר עכשיו תירוץ אחר ולאחר זמן יודע לו שגם זה היה הבל וכן מבלה כל ימיו, ואח"כ כשמגיע היום הדין לפני ממ"ה הקב"ה ויעמוד להתוכח יהיה נאלם מכל התירוצים שיתוודע לו אז האמת שלא היה לו תירוץ כלל.

וזהו הנמשל באחי יוסף אעפ"י שהיה בידם להרוג כל ארץ מצרים מ"מ נבהלו מן התוכחות של אמת, ואף שהיה להם בודאי תירוצים רבים על שרצו להרוג את יוסף, מ"מ עכשיו באו על האמת כי שלא כדין עשו, וכן בלעם נגד אתונו היה בידו להורגה או לדחותה בשאר דברים והיה צריך להודות על האמת, וכן לעתיד לבא.

ע"כ הירא את דבר ה' יקיים בעצמו מ"ש כל מה שיש בכחך לעשות כו' ואינו מתרשל משום מצוה, וזהו נקרא בחינת בן דרחים לאבוהי ועושה מאהבה ולא ישוב מפני כל הטרדות והבא לטהר מסייעין אותו חפץ ה' בידו יצלח.

חידושי אגדה לחתונהאלה בני לאה כו' ואת דינה בתו כו' תלה הזכרים בלאה כו' לומר לך כו', וטעם הדבר מבואר בעוללות אפרים דהכל הולך אחר המחשבה דהזכר מחשב בנקיבה וכן להיפוך, ומ"מ צריך להבין מה בא ללמדינו, ונ"ל עפימ"ש פתילות ושמנים כו' שאסור להשתמש לאורן, דחנוכה ופורים הם ב' הפכיים ועיין לעיל בפ' מקץ, דחנוכה היא רק לענין צורך הנשמה הלל ושירות והכל לש"ש, וכמו כן מ"ש ע"כ יעזוב איש חלק אביו ואמו כו' ויעשה הכל לשם שמים יע"ש, וזהו שרמז לנו במה שתלה הזכרים בנקבה ונקבות בזכר דזה מורה שהכל הולך אחר המחשבה וכאשר יהיה מחשבתו לש"ש יזכו לזרע כשר.

לברית מילהויאמר להם גשו נא אלי כו', כתב רש"י הראה להם שהוא מהול, וקשה דמאין מוכח מזה שהוא יוסף שמא הוא מבני ישמעאל, ועוד הלא כל המצרים הוי נמולים שמל אותם יוסף בשנה ההיא, ונ"ל דהנה כתב בספר חרדים שמצוה והיתה בריתי בבשרכם לאות עולם היא מצוה התלויה בלב שיעלה תמיד על לבו שהוא עבד חתום לקונה של מקום כמו שחותמין העבדים ועי"כ תהיה אימת שמים עליו וכבר הארכתי בענין זה בפ' בראשית, וע"כ נ"ל דמ"ש חז"ל (עירובין יט.) הבועל ארמית נמשכה ערלתו היא דכיון דבעל בת אל נכר פורק מעליו עול מלכות שמים ופחדו ואימתו ולמה לו החותם, וז"ש במדרש שלהארץ יש כל האברים פי הארץ ועין הארץ וטבור הארץ וירכתי

ארץ ומצרים היה ערות הארץ היינו לפי שהיה מקום עומק הקליפות שמכחישים בהשגחת הבורא מכל וכל.

והנה כבר ביארתי ע"פ וישתו וישכרו עמו, דתיבת עמו הוא למותר, וגם מה ענין השכרות וההוללות שאיננו נאה לחכמים ואנשים כמוהם, אבל הענין הוא דהשבטים בעצמם היו מסופקים אם הוא יוסף קודם שנתוודע להם וע"כ שתו ונשתכרו עמו שגם הוא ישתכר וכטוב לבו ביין יגלה להם כמו שאמרו (סנהדרין לח.) אשקוהו חמרא לדרדקי כי היכי דנימרו, וכמ"ש נכנס יין יצא סוד, וע"כ נאמר וישתו וישכרו עמו שגם הוא ישתכר, וע"כ כאן כאשר התוודע להם לא הוצרך לתת להם סימן עוד רק שנתייראו אם לא נטמא בטומאת מצרים ובאשת פוטיפר וע"כ הראה להם שהוא מהול ולא נמשכה ערלתו כי עדיין אימת מלכות שמים עליו.

הגדה של פסחויאמרו אל פרעה לגור וכו', נ"ל עפימ"ש לעיל שע"י הדינין מעלין הניצוצות הקדושים דכל הרוצה להגביה את חבירו צריך להשפיל את עצמו וע"כ צריך לבא לידי קטנות כמו"ש (משלי כד טז) כי שבע יפול צדיק וקם דהיינו בכל עניני השבע מדות הנפולים להגביהם ולתקנם בשרשן, וכל זמן שישראל עושין רצונו של מקום אז הם ממשיכים אליהם כל מה שצריכין לתקן אבל כשאין עושין רצונו של מקום צריכין להגלות לחפש אחר העבודה כמ"ש (הושע ב כה) וזרעתיה לי בארץ אדם זורע סאה בשביל שיקצור כמה כורין, וזה"ש לא גלו ישראל רק בשביל שיתוסף עליהם גרים (פסחים פז:), וזה לגור בארץ באנו לשון גורו לכם שיביאו את עצמם למדת היראה, כי אין מרעה לצאן שידוע שענין הצאן של יעקב ומשה היו נצוצות קדושות, אשר לעבדיך שאנחנו עתה בחי' עבדים ולא בחי' בנים, כי כבד הרע"ב גימ' עב"ר והיינו אחוריים דאלקים שקשה לחבר וליחד שם, אבל במצרים היה שב"ע גימט' עב"ש והוא מלוי אלקי"ם גימט' שם מצפ"ץ החילוף של שם הוי"ה בא"ת ב"ש והוא רחמים.